

Materiał finansowany w ramach
unijnego
Funduszu Azylu, Migracji i
Integracji

Pieczka nad małoletnimi migrantami bez opieki

Somalia

WPROWADZENIE

Rodzice zastępczy są jednymi z najważniejszych osób w życiu małoletnich migrantów bez opieki – dzieci, które musiały opuścić swoje domy i wyruszyć w niebezpieczną podróż, bez dorosłych, którzy mogliby wziąć za nie odpowiedzialność.

Jeśli Twoje dziecko wychowywało się w Federalnej Republice Somalii (zwanej dalej Somalią) lub spędziło w tym kraju znaczną część swojego życia, ta ulotka informacyjna pomoże Ci przygotować się na przyjęcie go i opiekę nad nim. Niniejsza ulotka jest narzędziem edukacyjnym, którego celem jest dostarczenie podstawowych informacji na temat Somalii. Zalecamy dalsze pogłębianie swojej wiedzy poprzez samodzielne poszukiwanie informacji, np. korzystając z zasobów wymienionych na końcu ulotki, wymianę informacji ze społecznością somalijską (organizacje zrzeszające diasporę/migrantów) oraz interakcje z dzieckiem, którym się opiekujesz.

DLACZEGO DZIECI OPUSZCZAJĄ SOMALIĘ?

Dzieci i młodzież emigrujące bez opieki z Somalii mogły opuścić swój kraj z wielu różnych powodów, które są złożone i prawdopodobnie inne u każdego dziecka. Ważne jest, aby nie czynić żadnych założeń na temat tego, dlaczego dziecko wyjechało, ale zamiast tego nawiązać z nim dialog (jeśli jest to właściwe i nie powoduje u dziecka zdenerwowania), aby zrozumieć jego perspektywę. Należy pamiętać, że przed Tobą dziecko mogło opowiadać już swoją historię kilku osobom i może nie mieć ochoty robić tego ponownie.

W ciągu ostatnich dekad sytuacja polityczna w Somalii była niestabilna. W połączeniu z serią klęsk żywiołowych wywiera to wyniszczający wpływ na ludność cywilną, powodując dalszy brak bezpieczeństwa żywnościowego i masowe przesiedlenia. Silne napięcia polityczne między władzami federalnymi i regionalnymi przed wyborami w latach 2020–2021 uniemożliwiły wdrożenie reform sądownictwa, konstytucji i praw człowieka. Przedłużający się konflikt, susze, powodzie i plaga szarańczy pogłębiły kryzys humanitarny i poskutkowały przesiedleniem ponad 1,2 mln osób do listopada 2020 r., poza prawie 2,6 mln już przesiedlonych w kraju.

© IOM/Muse Mohammed

Znaczna liczba dzieci uciekających z Somalii robi to, aby uchronić się od biedy, konfliktu i marzy o lepszym życiu i dostępie do edukacji. Szacuje się, że około 840 000 dzieci poniżej piątego roku życia w Somalii jest poważnie niedożywionych, w tym prawie 143 000, które do grudnia 2021 r. będą prawdopodobnie poważnie niedożywione. Ugrupowania zbrojne, takie jak terrorystyczna, dżihadystyczna grupa Asz-Szabab, obierają dzieci za cel do zwerbowania do wojska, przymusowych małżeństw i gwałtów. Sytuacja zmusza dzieci do ucieczki, wielokrotnie bez zgody rodziców. W przypadkach, w których rodziny wysyłają swoje dzieci za granicę, często nie znają lub nie rozumieją rzeczywistości, z którą musi zmierzyć się dziecko. Dzieci są również najbardziej narażone na padnięcie ofiarą nadużyć, w tym przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, a także wykorzystania. Migrujące dzieci są również narażone na poważne zagrożenia związane z ich ochroną. Warunki ich podróży są niezwykle trudne, przemytnicy często nie zapewniają jedzenia ani wody, a odległości pokonywane są często pieszo.

INFORMACJE NA TEMAT SOMALII

Somalia, oficjalnie Federalna Republika Somalii, to państwo wschodnioafrykańskie położone w Rogu Afryki. Na północnym zachodzie graniczy z Etiopią, na zachodzie z Dżibuti, a na południowym zachodzie z Kenią. Somalia ma najdłuższą linię brzegową kontynentalnej części Afryki. Geograficznie jej teren składa się głównie z płaskowyżów, równin i wyżyn. Przez cały rok panują tam wysokie temperatury, a do tego dochodzą okresowe wiatry, monsuny i nieregularne opady.

Szacuje się, że kraj ten liczy 16 mln mieszkańców. Stolicą i najludniejszym miastem jest Mogadyszu. Około 85 % jej mieszkańców to Somalijczycy, którzy od dawna zamieszkiwali północ kraju. Inne grupy etniczne, jak Arabowie i Bantu, skupiają się w dużej mierze na południu.

Somalia ma długą, ciekawą historię, a w okresie klasycznym była prężnym ośrodkiem handlowym z silnymi powiązaniem handlowymi w regionie. Pod koniec XIX wieku Somalia była kolonizowana przez Włochy, Wielką Brytanię i Etiopię. W 1960 roku uzyskała niepodległość wraz z utworzeniem niepodległej

Republiki Somalii. Najwyższa Rada Rewolucyjna doszła do władzy w 1969 roku i założyła Somalijską Republikę Demokratyczną, która upadła 22 lata później, w 1991 roku, wraz z rozpoczęciem wojny domowej w Somalii.

Na początku XXI wieku utworzono kilka tymczasowych administracji federalnych, po których nastąpił okres niepokoju i konfliktów między grupami rebeliantów. Do połowy 2012 roku partyzanci stracili większość zajmowanego terytorium i rozpoczęło się dążenie do stworzenia trwalszych instytucji demokratycznych. W sierpniu 2012 r. uchwalono nową konstytucję tymczasową, reformującą Somalię jako federację. W tym samym miesiącu powołano do życia somalijski rząd federalny. Obecnie w Somalii nadal trwa konflikt zbrojny, niepewność, brak ochrony ze strony państwa oraz powtarzające się kryzysy humanitarne.

JĘZYK

Językami urzędowymi w Somalii są somalijski i arabski. Dialekty somalijskie dzielą się na trzy główne grupy: północnosomalijski, banaadir i maj. Północnosomalijski stanowi podstawę dla Somalijszczyków. Językiem banaadir mówi się na wybrzeżu regionu Banaadir, od Adale po Markę na południu, w tym w Mogadiszu, jak również w głębi lądu. Języka maj używają głównie plemiona Digil i Mirifle (Rahanweyn) w południowej Somalii.

WIARA I RELIGIA

99,8 % populacji Somalii stanowią muzułmanie. Większość należy do sunnickiego odłamu islamu i szkoły islamskiej jurysdykcji Szafi'itów. Sufizm, mistyczny nurt islamu, jest również dobrze rozwinięty, z wieloma lokalnymi „jama'a” („zawiya”) lub zgromadzeniami różnych tarikatów lub cech sufickich. Konstytucja Somalii również ustanawia islam religią państwową Federalnej Republiki Somalii, a islamskie prawo szariatu głównym źródłem prawa krajowego. Stanowi również, że w życie nie może być wprowadzone żadne prawo niezgodne z zasadami szariatu. Z braku oficjalnych kościołów i obawy przed reperkusjami ze strony organizacji Asz-Szabab chrześcijanie modlą się w tajemnicy.

Ważne jest, aby poświęcić czas na dowiedzenie się, co jest ważne dla dziecka, którym się opiekujemy, a nie zakładać, że będzie ono przestrzegać pewnych praktyk lub wyznawać określone wartości i wierzenia.

ŻYCIE RODZINNE

Jak w każdym innym kraju, życie rodzinne w całym kraju jest kształtowane przez różne cechy kulturowe, ekonomiczne, społeczne i inne.

Spółeczności w Somalii są zorganizowane w oparciu o klany. Przynależność do klanu odgrywa istotną rolę w życiu społecznym, kulturze i polityce. Ogólnie rzecz biorąc, grupy klanowe są w dużym stopniu patriarchalne i dzielą się na podklany, a mniejsze grupy na rodziny wielopokoleniowe. Samo pojęcie „rodzina” często odnosi się do rozbudowanej sieci pokrewieństwa i należy je traktować jako kolektywistyczne, obejmujące różne wspólne obowiązki, np. wychowanie dziecka.

© IOM/Muse Mohammed

Tradycyjnie rodziny somalijskie są duże, w wielu gospodarstwach domowych jest od pięciu do dziesięciu dzieci. W większości rodzin mężczyźni i starsi członkowie rodziny zgodnie z tradycją religijną otrzymali pozycje najwyższego szacunku i ponoszą całkowitą odpowiedzialność za jedność i dobrobyt rodziny. Dozgonny szacunek do rodziców uważa się zazwyczaj za prawo rodziców i obowiązek dzieci. Może dochodzić do sytuacji odwrócenia ról, kiedy to dzieci dzięki znajomości języka i wyuczonych zachowań uczą swoich rodziców. Nastolatki mogą odcinać się od swoich rodzin i społeczności: bunt, zaangażowanie w działalność gangów, zażywanie narkotyków, werbowanie do działań terrorystycznych może powodować niepokoje lub napięcia w rodzinie.

W większości rodzin dziećmi i obowiązkami domowymi zajmują się kobiety, a somalijscy mężczyźni pełnią rolę żywicieli rodziny. Dlatego to głównie somalijskie kobiety są odpowiedzialne za ustalanie priorytetów i dbanie o zdrowie, edukację i dobrobyt swoich dzieci, podczas gdy somalijscy mężczyźni odgrywają w tym zakresie niewielką rolę. Wzorce interakcji rodzinnych nakazują kobietom ustępować mężczyznom, zwłaszcza w miejscach publicznych. Ogólnie rzecz biorąc, mężczyźni dominują w miejscach publicznych, podczas gdy kobiety w gospodarstwie domowym.

Wskaźnik okaleczenia narządów płciowych u kobiet w Somalii szacuje się na 98 %. Ta szkodliwa praktyka niesie za sobą poważne konsekwencje zdrowotne i zwiększa prawdopodobieństwo śmierci podczas porodu. 34 % dziewcząt wychodzi za mąż przed 18. urodzinami, a 16 % przed 15. rokiem życia. Zostanie mężatką pozbawia je dzieciństwa i zwiększa prawdopodobieństwo wczesnej ciąży oraz porzucenia szkoły.

Należy jednak pamiętać, że każda rodzina jest inna: nie przyjmuj założeń dotyczących poglądów lub zachowań dziecka związanych z wartościami rodzinnymi lub społecznymi, a raczej zadawaj mu pytania (jeśli jest to odpowiednie).

KULTURA I TRADYCJE

Sztuka somalijska łączy tradycję z nowoczesnością. Obejmuje ona artystyczną tradycję garncarstwa, muzyki, architektury, rzeźbienia w drewnie itp. Ponadto Somalia posiada bogate dziedzictwo muzyczne skupione wokół tradycyjnego somalijskiego folkloru. Somalijscy uczeni stworzyli na przestrzeni wieków wiele godnych uwagi przykładów literatury islamskiej. Wraz z przyjęciem alfabetu łaćnińskiego jako standardowej pisowni narodowej w 1972 roku wielu współczesnych pisarzy somalijskich opublikowało

również powieści, z których niektóre zyskały uznanie na całym świecie. Ze sportów w Somalii najbardziej popularna jest piłka nożna. Ważnymi rozgrywkami krajowymi są Liga Somalii i Puchar Somalii, a reprezentacja Somalii startuje w turniejach międzynarodowych.

Ponadto ważnym elementem kultury somalijskiej jest henna. Somalijskie kobiety zdobią nią dłonie, stopy i gardło z okazji ślubów, Id (arabskie słowo oznaczające uroczystość, święto lub festiwal; obchodzi się na przykład „Id al-Fitr”, czyli „Święto przerwania postu”, czy „Id al-Adha”, czyli „Święto ofiarowania”), Ramadanu i innych uroczystych okazji. Somalijskie ozdoby z henny często mają kwiatowe wzory i trójkątne kształty. Dłoń często zdobi się również kropką z henny, a opuszki palców poprzez zanurzenie w farbie. Przed ceremonią ślubną zazwyczaj odbywają się przyjęcia z henną. Somalijski styl ubioru jest bardzo zróżnicowany i w większości zależy od miejsca zamieszkania. Zróżnicowanie to jest konsekwencją położenia kraju na międzynarodowym szlaku handlowym. Mężczyźni zazwyczaj noszą „macawiis”, szatę przypominającą sarong, zawiązywaną wokół talii, podczas gdy większość kobiet nosi „guntiino”, długi kawałek materiału przewiązany przez ramię i upięty wokół talii.

© IOM/Muse Mohammed

Zasady islamu nakazują używania do celów higienicznych lewej ręki. Dlatego uważa się ją za bardziej nieczystą i nie należy używać jej do takich czynności jak machanie, jedzenie lub podawanie przedmiotów. Do gestykulacji, dotykania ludzi lub podawania przedmiotów zawsze używaj prawej ręki.

JEDZENIE

Kuchnia somalijska, która różni się w zależności od regionu, jest mieszanką różnych wpływów gastronomicznych. Jest wynikiem bogatej tradycji i handlu Somalii. Mimo różnorodności jest jeden element, który łączy różne lokalne kuchnie: wszystkie podawane potrawy są hałal, co oznacza, że zwierzę zostało zabite i przygotowane zgodnie z opisem i akceptacją prawa islamskiego. Ponadto w kuchni tej nie ma potraw z wieprzowiny, nie podaje się też alkoholu.

Najpopularniejszym ryżem jest basmati, który zazwyczaj służy za danie główne. Do dodawania aromatów do różnych potraw z ryżu używa się przyprawy takie jak kminek, kardamon, goździki, cynamon i szałwia.

© IOM/Rikka Tuppez

Chaṭwa to popularna słodycz, zarezerwowana na specjalne uroczystości, takie jak obchody Id czy przyjęcia weselne. Wykonuje się ją ze skrobi kukurydzianej, cukru, kardamonu w proszku, gałki muszkatowej w proszku i jemioty. Czasami w celu poprawy tekstury i smaku dodaje się orzeszki ziemne. Po posiłkach domy są tradycyjnie okadzane przy użyciu kadzidła („oliban” lub „cuunsi”), które przygotowuje się w kadzielnicy zwanej „dabqaad”.

Przygotowywanie odpowiednich posiłków może pomóc dziecku poczuć się mile widzianym w Twoim domu. Najlepiej jednak niczego nie zakładać i zamiast tego dowiedzieć się, co lubi jeść.

ADAPTACJA DO NOWEGO ŚRODOWISKA

Przyjazd do nowego kraju może wiązać się ze znacznym szokiem kulturowym i wymaga wielu przystosowań. Dziecko, którym się opiekujesz, będzie potrzebowało Twojego wsparcia, aby przywyknąć do nowego otoczenia, pogodzić się z trudnymi doświadczeniami, stratami i poradzić sobie z niepewną przyszłością.

Dla somalijskich dzieci, które przybywają do Europy, różnice mogą być przytłaczające: mimo że znajdują się teraz w miejscu, w którym panuje względny spokój i bezpieczeństwo, styl życia i wartości wyznawane w danym kraju mogą być dla nich niepokojące i dezorientujące. Somalijska młodzież może na przykład po raz pierwszy zetknąć się z mediami i reklamami przedstawiającymi nagość, romans i seksualność.

Młodzi ludzie mogą doświadczać sprzecznych emocji. Niektórzy mogą przyjąć nową kulturę i odrzucić tradycje starszych; inni mogą silnie identyfikować się ze swoimi istniejącymi wartościami kulturowymi/religijnymi, aby utrzymać więzi ze swoim krajem i społecznością. Żadne z tych podejść nie jest dobre ani złe, a oba należy uszanować.

Ważne jest prowadzenie z dzieckiem otwartej komunikacji, aby zrozumieć jego potrzeby, będąc świadomym tego, że nasza własna kultura również stanowi podstawę naszego zachowania. Ważne jest nawiązanie z dzieckiem dialogu (jeśli jest to właściwe i nie powoduje u dziecka zdenerwowania), aby pomóc mu zadomowić się w waszym domu.

*Dokument ten został sfinansowany w ramach unijnego **Funduszu Azylu, Migracji i Integracji**, a jego powstanie było możliwe dzięki pracy IOM i ARSIS w ramach projektu *Unaccompanied Children in Alternative Residence (U-CARE)*.*

Ustalenia, interpretacje i wnioski wyrażone w niniejszym dokumencie niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji lub jej państw członkowskich. Zastosowane oznaczenia i prezentacja materiałów w całej pracy nie oznaczają oficjalnego poparcia, akceptacji lub wyrażenia jakiegokolwiek opinii ze strony IOM lub Komisji Europejskiej na temat statusu prawnego jakiegokolwiek kraju, terytorium, miasta lub obszaru, jego władz, bądź też na temat jego granic.

Treści zawarte w tej publikacji reprezentują wyłącznie poglądy autorów i ponoszą oni za nie wyłączną odpowiedzialność. Komisja Europejska nie ponosi żadnej odpowiedzialności za wykorzystanie zawartych w niej informacji.

*Piśmiennictwo wykorzystane przy opracowywaniu niniejszej ulotki i zalecane do dalszego pogłębiania wiedzy: Amnesty International, *Somalia 2020*; Britannica, *Somalia*; Care, *Somalia Food Insecurity Crisis*; CIA World Fact Book: *Somalia*; Cultural Atlas, *Somali Culture*; Lonely Planet: *Somalia*; Islamic Relief Worldwide, *Women in Somalia Warn Against the Dangers of Female Genital Mutilation/Cutting*; Reuters, *Outrage as Somali parliament drafts law permitting child, forced marriages*; Secretary-General on *Children and Armed conflict; 2020 Report*; UNICEF, *Child Protection*; UNICEF, *No Mother Wants Her Child to Migrate*.*

Małoletni bez opieki w pieczy zastępczej (U-CARE)

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji

Rue Montoyer 40, 1000 Bruksela
Belgia

Tel.: +32 2 287 77 12

E-mail: iombrussels@iom.int

www.belgium.iom.int

Materiał finansowany w ramach
unijnego
Funduszu Azylu, Migracji i
Integracji

